

ЗВІТ
за результатами участі представника
Державної установи «Центр пробації» у роботі
Дев'ятого пленарного засідання Пенологічної ради Ради Європи,
що відбулося 5-7 листопада 2019 року у м. Страсбург (Франція)

Представник Державної установи “Центр пробації Міністерства юстиції України (начальник відділу міжнародного співробітництва Клиша Владислав Іванович) взяв участь у Дев'ятому пленарному засіданні Пенологічної ради Ради Європи, що відбулася 5-7 листопада 2019 року у м. Страсбург (Франція).

На обговорення учасників заходу були винесені питання щодо: нової редакції деяких положень Європейських пенітенціарних правил 2006 року і проекту коментаря до них, проекту Рекомендацій щодо оцінки ризиків і потреб обвинувачених і засуджених у злочинах проти статевої недоторканості, ведення їх справ та реінтеграції у суспільство, обговорення Висновків 24-ї Конференції Директорів служб тюрем і пробації “Управління справами засуджених: традиції і технології” (21-22 травня 2019 року, Кіпр) і висновків Конференції високого рівня «Відповідь на перенаповнення в'язниць», організованого Європейським комітетом з питань злочинності Ради Європи (CDPC) (24-25 квітня 2019 року, Страсбург), оновлення Компендіуму з питань персоналу тюрем і пробації з точки зору врахування викликів радикалізації і насильницького екстремізму, підготовки до 25-ї Конференції Директорів служб тюрем і пробації “Діяльність служб тюрем і пробації: права, підпорядкованість і виклики» (9-10 червня 2020 року, Дублін), інші питання, пов'язані із сферою формування і реалізації політик виконання покарань та пробації.

1. Щодо нової редакції Європейських пенітенціарних правил 2006 року (далі - Правила) і проекту коментаря до них

Параграф 15.1 (фіксації інформації, що має бути зафіксована саме негайно стосовно засудженого під час прибуття до установи виконання покарань):

Запропоновано додати цей параграф пунктами такого змісту: «g. ім'я та контактні дані подружжя або партнера, або найближчого родича, або будь-якої іншої особи, визначеної в'язнем, до якої слід зв'язатися у разі смерті, серйозної травми чи хвороби; h. кількість дітей, їх вік та поточний основний вихователь.»

Іншими учасниками запропоновано, щоб ця інформація була включена у параграфі 16 (... ця інформація має збиратися якнайшвидше але не негайно ...), тому що часто проводиться оцінка потреб засудженого, під час якої вивчається інформація стосовно засудженого, або ця інформація збирається пізніше.

За результатами обговорень пункти g та h не були схвалені та не включені до Правил як такі, що згадуються опосередковано у Параграфі 16.

Правила мають бути додатні Параграфами 16.A1-16.A5 в частині інформації, яка має збиратися стосовно засудженого якнайшвидше після надходження засудженого до установи виконання покарань та має оновлюватися за необхідністю.

Параграф 32.3 (етапування засуджених) - особлива увага має приділятися площі на одного засудженого, який етапується, яка не має бути меншою 0,6 м. кв за умови етапування на короткі дистанції, і більша площа – на великі дистанції.

Розділ Правил (засуджені іноземці) запропоновано додати новими параграфами 37.1 та 37.2 такого змісту:

«37.1 Позитивні кроки повинні бути вжиті для задоволення відмінностей, що мають засуджені іноземці.

37.2 Особлива увага повинна приділятися підтримці та розвитку стосунків засуджених, які є іноземними громадянами, із зовнішнім світом, включаючи регулярні контакти з родиною і друзями, персоналом пробації та громадськими організаціями та волонтерами за умови згоди ув'язнених, з дипломатичними чи консульськими представниками.».

Розділ Правил (спеціальні заходи високої безпеки та інші заходи безпеки) запропоновано переглянути, зокрема, додавши новим Параграфом 53.1 такого змісту:

«Спеціальні заходи високої безпеки та інші заходи безпеки виходять за рамки тих, що зазначені в Правилах 51 та 52, та є заходами, які застосовуються до засуджених, які становлять особливу загрозу безпеці».

Інші Параграфи зазначеного Розділу мають зосереджуватися на користь застосуванню заходів безпеки стосовно категорії засуджених, які становлять високий ризик небезпеки, включаючи окреме тримання від інших засуджених у т.ч. одиночне тримання, при цьому процедури, строки застосування заходів мають бути чітко визначені і врегульованими, надаючи можливість засудженим їх оскаржувати після застосування».

У світлі запропонованого оновлення Розділу Правил (спеціальні заходи високої безпеки та інші заходи безпеки) в частині одиночного тримання запропоновано передбачити розділ «розподіл засуджених в установі виконання покарань», включивши до Правил параграфи 53.A.1-53.A2 такого змісту:

«53A.1. Наступні положення застосовуються до питань відокремлення засуджених від інших засуджених:

а. Такий поділ повинен використовуватися протягом найкоротшого періоду, необхідного для досягнення поставлених цілей;

б. Засуджені, які відокремлені від інших засуджених, не підлягають додатковим обмеженням, ніж ті, які необхідні для досягнення зазначеної мети такого розмежування;

с. Камери, які використовуються для відокремлення, повинні відповідати мінімальним стандартам, що застосовуються у цих правилах до інших приміщень для засуджених;

d. Чим довше ув'язнені відокремлюються від інших ув'язнених, тим більше кроків слід вжити для пом'якшення негативних наслідків їх відокремлення шляхом максимального контакту з іншими та наданням їм засобів та заходів.

53A.2. Крім того, наступні положення застосовуються до будь-якого відокремлення, у т.ч. якщо це має ознаки одиночного тримання протягом 22 годин на день і більше без значущих контактів з людьми:

a. Одиночне тримання не слід застосовувати протягом періоду, що перевищує 14 днів поспіль;

b. Одиночне тримання не може застосовуватися до в'язнів з фізичними, розумовими чи інтелектуальними порушеннями, якщо їх інвалідність робить їх більш вразливими до несприятливих наслідків такого тримання;

c. Засудженим, які тримаються в одиночній камері, як мінімум надаються матеріали для читання та можливість мати час на відпочинок протягом однієї години на день, як зазначено у Параграфах 27.1 та 27.2 Правил;

d. Засуджених, які тримаються в одиночній камері, мають щодня відвідувати персонал, в тому числі директор в'язниці або представник адміністрації, який діє від імені директора установи виконання покарань;

e. У разі, коли одиночне тримання негативно впливає на фізичне або психічне здоров'я засудженого, слід вжити заходів щодо його призупинення або заміни на менш обмежувальні санкції або заходи;

f. Будь-який засуджений, до якого застосовано одиночне тримання, має право на подання скарги у порядку і умовах, передбачених Параграфом 70 Правил.».

Розділ Правил (дисципліна і дисциплінарні стягнення) запропоновано додати новими Параграфами 60.6а-60.6е такого змісту:

«60.6.a. Одиночне тримання не може застосовуватися як дисциплінарне стягнення щодо дітей, вагітних жінок, годуючих матерів або батьків з немовлятами у в'язниці.

60.6.b. Одиночне тримання має застосовуватися у виді дисциплінарного стягнення як крайній засіб впливу протягом визначеного періоду часу, який повинен бути якомога коротшим і не перевищувати 14 днів поспіль *(довідково: українською стороною зазначено на пленарному засіданні РС-СР, що відповідно до статті 132 Кримінально-виконавчого кодексу України одиночне тримання як дисциплінарне стягнення може бути застосоване на період до трьох місяців. Зазначене може обумовлювати необхідність приведення зазначеної норми законодавства до європейських пенітенціарних правил після їх перегляду і схвалення їх Комітетом міністрів Ради Європи).*

60.6.c. У разі застосування одиночного тримання за нове дисциплінарне правопорушення до засудженого, який уже провів 14 днів в одиночній камері, таке покарання не має застосовуватися без надання засудженому можливості відновлюватись від негативних наслідків попереднього періоду одиночного тримання.

60.6.d. Послідовні дисциплінарні стягнення у виді одиночного тримання, що перевищують 14 днів, можуть бути відокремлені один від одного (не складені у сукупну кількість діб) як визначено Правил 53A.2, або перетворені у інший захід дисциплінарного впливу, що передбачено законом.

60.6.e. Якщо одиночне тримання у виді дисциплінарного стягнення призупинено на умовах правила 53A.2.e, то замість нього може бути призначено альтернативне дисциплінарне стягнення.».

Розділ Правил (засоби стримування засуджених) запропоновано переглянути, зокрема, додавши додатковими Параграфами 68.1-68.7 такого змісту:

«68.1 Засоби стримування застосовуються лише тоді, коли це дозволено законом, і можуть застосовуватися лише тоді, коли жодна менша форма стримування не буде ефективною для подолання ризиків, які створює засуджений.

68.2 Метод стримування повинен бути найменш нав'язливим, необхідним і розумно доступним для контролю руху засудженого, виходячи з рівня та характеру ризику, що він створює.

68.3 Інструменти стримування можуть використовуватися лише протягом необхідного періоду, і вони повинні бути зняті, як тільки ризики, пов'язані з обмеження руху засудженого, зникнуть.

68.7 Інструменти стримування ніколи не повинні застосовуватися до вагітних жінок, під час пологів або відразу після пологів.»

Розділ Правил (подання заяв і скарг) запропоновано переглянути, зокрема, додавши додатковими Параграфами 70.1-70.13 такого змісту:

«70.3 Коли подаються скарги щодо жорстокого поводження чи інших серйозних порушень прав людини, неофіційні методи не мають розглядатися.

70.4 Практична інформація про запити та процедури подання скарги повинні бути ефективно передана всім засудженим.

70.5 Скарги, пов'язані зі смертю чи жорстоким поводженням у в'язниці, розглядаються без зволікань та мають мати наслідком ефективне розслідування відповідно до Параграфу 55 Правил.

70.6 Усі запити та скарги мають бути розглянуті якнайшвидше та таким способом, що максимально забезпечує ефективну участь засуджених.

70.8 Необхідно вживати заходів для того, щоб зануджені могли подавати запити чи скарги конфіденційно, якщо вони захочуть це зробити.

70.9 Засуджені не можуть зазнавати жодних санкцій, помсти, залякування, репресій чи інших негативних наслідків внаслідок подання запиту чи скарги.

70.10 Засуджені можуть подати запит чи скаргу особисто чи через законного представника та мають право звернутися до правової консультації щодо скарг та процедур оскарження та до правової допомоги, коли цього вимагають інтереси правосуддя.

70.12 Компетентний орган повинен враховувати будь-які письмові скарги родичів ув'язненого чи будь-якої іншої особи чи організації, що стосуються перебування засудженого у в'язниці.

70.13 Відповідний тюремний орган повинен вести облік поданих запитів та скарг з належним урахуванням принципів конфіденційності та безпеки.»

Пункт «а» Параграфу 83 (система менеджменту установою виконання покарань) запропоновано викласти у такій редакції:

«гарантувати, що в'язниці функціонують за стабільно високими стандартами, і постійно мають достатній персонал, щоб підтримувати в тюрмі безпеку та безпечне середовище, відповідати вимогам національного та міжнародного права, включаючи положення цих Правил».

Розділ Правил (незалежний моніторинг) запропоновано переглянути, зокрема, додавши додатковими Параграфами 93.1-93.6 такого змісту:

«93.1 Для того, щоб бути упевненим, що умови ув'язнення та поведіння із в'язнями відповідають вимогам національного і міжнародного права, включаючи положенням цих Правил, та що права і гідність засуджених дотримуються у будь-який час, в'язниці мають піддаватися моніторингу з боку визначеного незалежного органу чи органів, результати яких оприлюднюються.

93.2 Такі незалежні органи моніторингу повинні мати гарантовану можливість на:

а. доступ до всіх в'язниць та певних місць у в'язницях, а також до документів в'язниць, включаючи до запитів і скарг засуджених для виконання функцій моніторингу;

б. вибір того, які тюрми відвідувати, в тому числі за власної завчасно неоголошеної ініціативи, а також вибору засуджених, з якими спілкуватися; і

с. дозвіл на проведення приватних та повністю конфіденційних інтерв'ю з ув'язненими та персоналом в'язниці.

93.4 Незалежні органи моніторингу повинні мати повноваження робити рекомендації адміністрації в'язниць та іншим компетентним органам.

93.5 Національні органи влади або тюремна адміністрація повинні інформувати ці органи протягом розумного строку про дії, що вживаються на реалізацію наданих рекомендацій.

93.6 Звіти з моніторингу та відповіді на них повинні оприлюднюватися.»

2. Щодо проекту Рекомендацій щодо оцінки ризиків і потреб обвинувачених і засуджених у злочинах проти статевої недоторканості, ведення їх справ та реінтеграції у суспільство (далі – Рекомендація)

В частині розділу III "Оцінка ризику" українською стороною запропоновано, що інструмент оцінки ризиків повторного правопорушення має піддаватися валідації, виклавши коментар до Правила 11 Рекомендації (Рекомендується застосовувати структуроване професійне судження (SPJ) з

огляду на те, що це є науково обґрунтованим професійним підходом, який є прозорим та всебічним для прийняття рішень), виклавши частину його тексту у такій редакції:

«Це правило визнає, що точність оцінки ризику збільшується, коли персонал застосовує структуровані, емпірично обґрунтовані (належно валідовані) інструменти ризику, завдяки яким вивчаються як динамічні так і статичні фактори...»

Довідково:

Пенологічна рада утворена Комітетом міністрів Ради Європи у 1980 році як дорадчий орган Моніторингового комітету з питань злочинності (CDPC), а з 2011 року набула статусу підпорядкованого йому органу.

Місія Пенологічної ради полягає у розробці нових і перегляді діючих стандартів Ради Європи з питань організації діяльності тюрем, пробації та застосування громадських санкцій і заходів через відповідні проекти резолюцій Комітету міністрів Ради Європи.

Формат роботи – пленарні засідання один раз на рік, між пленарними засіданнями працює робоча група з дев'яти виборних членів з числа керівників служб тюрем і пробації держав-членів Ради Європи, експертів з питань пенології – чотири рази на рік.

<https://www.coe.int/en/web/prison/council-for-penological-co-operation>

**Начальник відділу міжнародного співробітництва
Державної установи “Центр пробації”**

В. І. Клиша